

The Communist Manifesto

“When, in the course of development, class distinctions have disappeared and all production has been concentrated in the hands of a vast association of the whole nation, the public power will lose its political character. Political power, properly so called, is merely the organized power of one class for oppressing another. If the proletariat during its contest with the bourgeoisie is compelled, by the force of circumstances, to organize itself as a class, if, by means of a revolution, it makes itself the ruling class, and, as such, sweeps away by force the old conditions of production then it will, along with these conditions, have swept away the conditions for the existence of class antagonisms, and of classes generally, and will thereby have abolished its own supremacy as a class.

That proposition is: that in every historical epoch, the prevailing mode of economic production and exchange, and the social organization necessarily following from it, form the basis upon which is built up, and from which alone can be explained, the political and intellectual history of that epoch; that consequently the whole history of mankind (since the dissolution of primitive tribal society, holding land in common ownership) has been a history of class struggles, contests between exploiting and exploited, ruling and oppressed classes; that the history of these class struggles forms a series of evolution in which, nowadays, a stage has been reached where the exploited and the oppressed class—the proletariat—cannot attain its emancipation from the sway of the exploiting and ruling class—the bourgeoisie—without, at the same time, and once for all, emancipating society at large from all exploitation, oppression, class distinctions and class struggles.

This proposition, which, in my opinion, is destined to do for history what [Darwin](#)'s theory has done for biology, we, both of us, had been gradually approaching for some years before 1845.”

- 1) Jewish Views on Marxist Materialism
- 2) Jewish Views on Private Property
- 3) The Value of the Individual
- 4) Totalitarianism

נתבונן נא לה, ארבעה בנים שאחד חכם ואחד רשע' וכו', ולכאורה הנגוד
מהרשע הוא צדיק, והנגוד מחכם – כסיל, ומדוע באים כאן החכם והרשע בתור
מתנגדים זה לזה?
מסני שצדיק ורשע זהו הנגוד במעשים, שהראשון עוסק במעשים טובים
והשני במעשים רעים, ואילו הנגוד בין חכם ורשע הוא הנגוד בהשקפות עולם.
חכם בקרא מי שיש לו השקפה רוחנית על העולם, ורשע הוא בעל
ההשקפה הומורנית.

וכידוע שכל היליסופיא מכל הדורות והזמנים טובבת והולכת בנקודת הכובו
 שלה על המחלוקת הנושנה הו, על המחלוקת בין החמרניים והרוהגניים.
 ובקצור נמרץ נאמר בביאור ההשקפה החמרנית, - כי את ההשקפה השניה
 חרי מבוארת היא למדי בהיהדות שכל עיקרה בנויה על היסוד הזה. -
 כי החמרניים רואים בכל, לא רק על הארץ מתחת, אך גם בשמים ממעל רק
 חומר לבד, ואין רואים בכל הברואים וגם בנור הבריאה - האדם - בכלל רק רגש
 אחד, שהוא דבר המעמיד לכל המתרחש והמתהווה אצלם, הוא רגש האנכיות.
 אין האדם אוהב את אהריו, אך אוהב את עצמו, ואם תאמר הרי
 האדם אוהב את חבריו וידידיו, את בניו ובנותיו וכדומה? כי גם זה בא מאהבת
 עצמו, הוא אוהב את חבריו וידידיו מפני שהוא מתענג בחברתם ומבלה את הזמן
 עמם בטוב ובנעימים, הוא אוהב את בניו ואת בנותיו מפני שיש לו נחת
 מהם, כל הסובות שאדם עושה עם חברו הוא רק מפני העיקר של שמור לי
 ואשמור לך.

ובכלל אין לדבריהם, הבדל כלל בין החיה ובין האדם, כי חיה מושלמת
 הוא האדם, ואדם בלתי נשלם הוא החיה, וכל התפתחות ההיסטוריא
 איננה אלא דבר המסתעף מהקב"ה, שהיא היא המושלת בכל, כי אין רצון
 לאדם אלא הכל הכרח, חק הברזל.

ובכל מקום שהמה פונים המה רואים רק חמרניות ואנכיות, גם רגש המוסר
 שבאדם איננו אצלם, קול אלקים המתהלך בתוך האדם, אך הד קול האנכיות,
 כי מפני רגש האנכיות שבקובו הוא מתעורר לכל עול שעושה לו חברו, ומכאן
 ככה הוא בעצמו לעשות עול לחברו מתעורר בקרבו הד-קולו גוסא, ולא עוד
 ולא שגם את האלקים גוסא המה רואים מתוך אספקלריה זו, ובנגוד לתורה
 ומוסרת כי, בצלם אלקים ברא את האדם, הנה לדעתם המשובשת הוא להיפך
 שואדם ברא את אלקיו בצלמו הוא, וכל עיקרה של האלקית בא לאדם ע"י הסחד
 וחכמה מפני המקרים הרעים המתרחשים בעולם, ושוב רגש האנכיות שאין מנוס
 ומפלט שבו, הוא הוא הגורם.

חכם מה הוא אומר, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ד' אלינו
 אחכם.

רשע מה הוא אומר, מה העבודה הזאת לכם.

והתבוננו בשאלותיהם זה לעומת זה ותראו את שתי ההשקפות הפתנגדיות
 הללו.

כנגד החכם, הריציונאלי, שרואה בכל את השל ראש, בא הרשע הגם
 הרואה בכל רק את השל יד, כנגד העדות החוקים והמשפטים המכריעים
 בהתפתחות האדם, באה העבודת, במקום הליד' בא הלכם, רגש האנכיות
 וחו לא מיד, ובמקום הציווי המראה על חרות האדם, שהוא רק מצוה ועושה,
 באה ההכרחיות, מה העבודה הזאת לכם, גם בהשפעת האשר צוה.

ואמנם אנו רואים מחזה חדש בשנים האחרונות, כי נתעוררו ברוסיא
 אנשים נלהבים שהרבה מהם המה ממקור ישראל, שנסו להשליך גם את העול
 מלכות וגם את העול דרך ארץ, זהו הכול שוביזם הידוע.
 אבל האם היה זה בכלל נסיון שהצליח? תבוא המציאות המרה ותשיב
 על זה.

במציאות אנו רואים כי במעשה יצא ממש ההיפך משל מחשבה תחילה,
 במקום החירות שרצו להביא הביאו עבדות שלא היתה כמוה גם בהימים היותר
 קשים של ממשלת היחיד, בטלו לא רק את חופש הדבור, אך גם את חופש
 המחשבה שצלו, וכל איש שם איננו בן חורין גם במחשבתו, כל הטרח שטרחו
 היה, כביכול, בשביל לבטל את המעמדים השונים ולהביא שוין ואחזה בעולם,
 ובשביל זה שפכו כל כך דם ואמנם עלתה בידם לעשות את העולם לעולם הפוך,
 שעליונים למטה ותחתונים למעלה, אבל ס"ס נשאר עדיין עליונים ותחתונים,

והעליונים של עכשיו מדכאים את התחתונים עוד באכזריות יותר נוראה מכפי שדכאו העליונים שלפנים. ומדוע קרה כזאת באמת?

שלשה מיני חירות.

ע"ז נשיב, כי שלשה מיני חרות יש, (א) פוליטית, (ב) איקונומית, (ג) מוסרית.

הראשון משחרר את העם מעול זרים, השני מביא לזה שלא יצטרכו בני אדם זה לזה, והשלישי בא לשחרר את היחיד כשהוא לעצמו מכל האופקטים בני רגע השונים, מכל ההשפעות הארעיות הזרות, שאינן באות מתוך מעמקי הנפש פנימה, ובשביל זה האדם מלא חרטות מהן.

וכדי לשרש בקרבנו את שלשת מיני החרות הללו באו שלשת החגים שלנו, חג הפסח, חג השבועות וחג הסוכות.

חג הפסח מובן שזהו מבטא את החרות הפוליטית, השחרור מעול זרים, שבועות, זמן מתן תורתנו זהו מביע את החופש המוסרי, את החרות על הלוחות המביאה לידי חירות המוסרית, וחג הסוכות, חג האסיף, באספך מגרנך ומיקבך זאת אומרת שלכל אדם מישראל כשישבנו על אדמתנו היה הגרן והיקב שלו, מבטיח לנו גם את החרות האיקונומית.

ואם חג השבועות, הוא החג האמצעי בין פסח וסוכות, זהו מפני שהוא באמת גולת הכותרת של כל החגים.

אי אפשר שיהיה חג הסוכות אצלנו אם לא יוקדם מקודם חג השבועות, כי אי אפשר שתבוא חרות איקונומית בעולם, אם לא תוקדם לה מקודם חרות מוסרית, כי בלי החרות האחרונה תהפך החרות הראשונה לחרות של „איש את רעהו חיים בלעו“, אבל גם חג הפסח שהוא אמנם הבכור לכל החגים זקוק ותלוי הוא בחג השבועות, וע"ז באה הספירה.

וטעות מרה טעו הבולשיביקים שרוצים להקדים את חג הסוכות לפני חג השבועות.

מהות היהדות — החרות המשולשת.

ואם תרצו לדעת את מהות היהדות כשאתם עומדים על רגל אחת, אראה לכם על החרות המשולשת הנ"ל, זו היא כללא ואידך פרושא היא. ולא לחנם אנו מדגישים כל כך על כל צעד וצעד את יציאת מצרים, ולא לחנם מתסאר אלקי ישראל כל כך בעובדא זו, כי אמנם בזה אנו מוצאים את סמל היהדות כולה.

ואמנם החרות זוהי התכונה הלאומית הראשית שלנו, וזו היא שעשתה לנו לעם קשה עורף היותר גדול, שנכון למסור נפשו גם על ערקתא דמסאני אם הוא מרגיש כנגדו איזו כפיה מן החוץ.

ועד היום הזה ועד בכלל אנו רואים שבראש כל המהפכות שהתרחשו בכל המדינות לטובת החרות עמדו אנשים ממקורי ישראל, לפעמים בגלוי ולפעמים

רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י הלכה ז

שמנה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו, מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלואה או עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול, ועל זה נאמר והחזקת בו גר ותושב וחי עמך כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך.

משנה מסכת אבות פרק ג

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק ג

אחר כך אמר, שהמעלות לא יושגו לפי שעור גדול המעשה, אלא לפי רוב מספר המעשה. וזה, שהמעלות אמנם יושגו בכפול מעשי הטוב פעמים רבות, ובזה יושג הקנין, לא בשיעשה האדם מעשה אחד גדול ממעשי הטוב, שבזה לבדו לא יושג קנין. משל זה, שהאדם אם יתן למי שראוי אלף דינר, בפעם אחת ולאיש אחד, לא תושג לו מעלת הנדיבות בזה המעשה האחד הגדול, כמו שתושג למי שיתנדב אלף פעמים באלף דינר, ויתן כל דינר מהם על צד הנדיבות, לפי שזה יכפל על ידו מעשה הנדיבות אלף פעמים, ויושג קנין חזק, וזה פעם אחת בלבד התעוררה הנפש התעוררות גדולה למעשה טוב, ואחר כן פסקה מזה. וכן בתורה אין שכר מי שפדה אסיר במאה דינר, או נתן צדקה לעני במאה דינר שהיו די מחסורו, כמו מי שפדה עשרה אסירים, או השלים חסרון עשרה עניים, ואפילו בעשרה דינרים. ולזה תקיש. וזה הוא ענין אומר: לפי רוב המעשה אבל לא על פי המעשה.

השתפנות נלחמת תמיד לא רק עם הרכוש אך גם עם האלקות,
כביכול, חפצה היא לעקור מן השורש לא רק את הגבירים, אך גם את
המאמינים, ולכאורה, איזו שייכות וקשר יש בין שני הדברים
הללו, בין המלחמה בהרכוש והמלחמה באלהות? והאם רק מקרה הוא,
שהשתפנים המה רובם ככולם כופרים בעיקר והלא זהו כלל ש,המקרה לא
יתמיד?

אכן ברם הדבר, שבאמת יש סמיכת הפרשה ביניהן, יסוד ושורש
חאמונה הוא, עבדי הם ולא עבדים לעבדים, והתורה ניתנה רק לבני חורין
ולא לעבדים, וכל עיקרה של השתפנות היא עבדות היחיד להחברה, להקבוצה,
שכל יחיד ויחיד נחשב בה רק כאבר פרטי בגוף אחד שלם.

האמונה באל אחד דורשת, שגם המאמין יהיה יחיד, אם לא יחיד
ומיוחד כהשי"ת, אבל עכ"פ ירגיש בזכות קיומו גם בתור יחיד ולא רק
בשביל שהוא כפות כאסיר עולם להחברה והקבוצה, וכדי שהאדם יתדבק עם
ה, עצם המרום ונשגב של הבריאה כולה. דרוש שהאדם ירגיש את העצמאות
שלו נוסא.

...ומה הפתרון? סוציאליזם? אבל גם הוא אינו יודע לפתור בעיה זו.

באופן עקרוני, יש שני קטבים לגבי ניהול הכלכלה: סוציאליזם וקפיטליזם, עם הרבה גווני ביניים. סוציאליזם קיצוני טוען: הכל שייך לכולם, התוצרת מתחלקת בשווה, אמצעי הייצור הם בניהול של כולם. לכן אין יותר עניים, העוני נעלם, גן עדן עלי אדמות. קפיטליזם קיצוני טוען: שוק חופשי. הממשלה לא מתערבת במאומה, כל אחד עושה כרצונו, ומתוך השוק החופשי והמאבקים, נבנית הכלכלה. בתורה לא כתוב משטר קפיטליסטי ולא משטר סוציאליסטי....

לכאורה סוציאליזם נראה טוב ומוסרי, אהבה ואחווה ושלוש ורעות. חולקים בשווה. למה שלאחד יהיה הרבה ולשני מעט. אב אחד לכולנו. כלל ישראל. ערבים זה לזה. לכאורה, כולנו צריכים להיות סוציאליסטים. אבל יש קושי גדולה על הסוציאליזם: הוא אינו יעיל. אדם לא יעמול בעבודה אם הכסף לא ייכנס לכיסו. כך אמר אדם סמית Adam Smith, אבי הכלכלה המודרנית: אדם לא יעבוד קשה בשביל כיסם של אחרים. אמנם, אין זה מוסרי, אך כך המציאות. אפשר לקרוא לבזה אגואיזם, אך כך הוא האדם.

לכן הסוציאליזם הוא שאיפה, הוא אידאל, שהכל יהיה של כולם, ואנו מבינים שנוער יהודי אידאליסטי מסר נפשו עבור המהפכה הקומוניסטית. אך בינתיים, אין זה מציאותי. אמר ראש הממשלה הצרפתי ז'ורז' קלמנסו **Georges Clemenceau**: מי שבגיל עשרים, אינו סוציאליסט, אין לו לב, ומי שבגיל ארבעים הוא סוציאליסט, אין לו שכל. זהו אידאל של אחרית הימים, כמו בית המקדש, חזון הצמחוניות, חזון השלום, תחיית המתים. אי אפשר לכונן היום משטר סוציאליסטי, אבל יש לזכור שזה החזון. אך עוד לא עתה. כאמור אדם לא יעמול עבור הזולת. הרמב"ם, בהקדמה למשנה, כותב שלולא המשוגעים לא נבנה העולם, אלה שטורחים ועמלים באופן מופרז למען כסף.

זאת ועוד, האם בטוח, שבמשטר סוציאליסטי יהיה טוב יותר לעניים? וכי ברוסיה יותר טוב לעניים מאשר באמריקה?! כמוכן, מלבד אלו שנרצחו, ועתה הם בעולם הבא, ואולי שם יש סוציאליזם... אמר מי שאמר: בעולם הזה הסוציאליזם אינו קיים, בעולם הבא הוא מיותר, ובגהינם ישנו כבר – כלומר ברוסיה. נוצר שם אי-שוויון נורא ואיום. רשעות ועוול עוד יותר גדולים מאשר הקפיטליזם.

גם בקפיטליזם עצמו, יש כמה אסכולות. ג'ון מיינרד קיינס John Maynard Keynes, הוא בעד התערבות שלטונית חזקה – במחירים, בתעסוקה, במיסים. כנגדו, טוען פרידריך פון האייק Friedrich Von Hayek, מהאסכולה האוסטרית, שאסור להתערב, כמוכן מלבד דברים פוליטיים. הוא כתב ספר *The Road to Serfdom*, הדרך לשעבוד, ההתערבות הממשלתית הכלכלית, מובילה להתערבות פוליטית. דרך הכלכלה תופסים את האנשים בצוואר. כשהשלטון מתערב כלכלית, הוא מונחה על ידי אידאולוגיה, מי מתאים להיות עשיר ומי לא, כמו שקרה ברוסיה שחברי המפלגה הקומוניסטית נעשו מאוד עשירים. וכן בגרמניה, נצינאל-סוציאליזם, כלומר סוציאליזם לטובת הגזע הארי. התערבות קשה של השלטון, גם עלולה להזיק לעניים, וגם עלולה להביא שליטה אידאולוגית, כי בעל המאה הוא בעל הדעה. כמוכן, גם על השוק החופשי יש קושיות. ועל כל גווני הביניים בין קפיטליזם וסוציאליזם יש קושיות. השאלה היא מה הכי פחות גרוע.

אכן, מרן הרב קוק לא נקט עמדה, על אף שבכל השאלות הגדולות של הדור, הוא הביע דעתו. בזמנו, העולם היה רועש וגועש, מפני המהפכה הקומוניסטית, ומרן הרב לא ראה בה תוכן פנימי רציני.

כלומר, לא הקפיטליזם או הסוציאליזם קובעים. השאלה היא אם לאנשים יש לב טוב, האם לאנשים יש נשמה. יתכנו סוציאליזם מרושע וקפיטליזם רווחתי. מרן הרב נשאל על ידי הרב שלמה זלמן שרגא מהפלג הסוציאליסטי של המזרחי, הפועל המזרחי, והשיב: בלי לקבוע מה שיטת המשטר שהתורה דורשת, ברור שאם מקיימים כל מצוות התורה, הרכוש הפרטי הינו בלתי אפשרי, כי אם נעזור לעניים כהלכה, לא יישאר לנו כלום, כפי ההגדרה ההלכתית של החפץ חיים: חיך קודמים לחיי חברך, אך מותרותיך אינם קודמים לחיי חברך, מובא בספר אהבת חסד, בערוך השולחן, באגרות בסוף התניא ובשו"ת אורח משפט. גם רבנו הרב צבי יהודה לא ראה עניין לנקוט עמדה. כאשר נשאל על קיבוץ, השיב: התורה אינה נגד קיבוץ, וגם אינה בעד קיבוץ, העיקר שתהיו אהבה ואחווה.

אכן, תאורטית, הקפיטליזם הרווחתי יכול לטעון: גם אנחנו דואגים לעניים. כמוכן, זה דורש התערבות ממשלתית של מיסוי גבוה. וכנגד זה, יש טוענים שהמכונה הכלכלית היא מאוד מסובכת, ולא טוב להתערב בה. ועיין עין איה שבת נג לגבי מזונותיו של אדם. ואם כן, מי יסדיר את הכלכלה? כחות השוק, מה שנקרא "היד הנעלמה".

אז מה יהיה בינתיים עם העניים בארצנו? איניו כלכלנים, ועבודתנו היא להרבות אהבה ואחווה, ואז כבר יופיעו הפתרונות. אבל האמת חייבת להיאמר, שלא רק סוציאליזם לא מצאנו בתורה, אלא גם מדינת רווחה לא מצאנו. חובת הפרט לעזור לעניים מצאנו (רמב"ם מתנות עניים ז א-ב), חובת הקהילה, גבאי צדקה וקופת צדקה מצאנו (שם ט א-ג), אפילו כפיה מצאנו: "מי שאינו רוצה לתן צדקה, או שיתן מעט ממה שראוי לו, בית דין כופין אותו ומכין אותו עד שיתן מה שאמדו לתן" (שם ז י). אבל סוציאליזם שהיא חלוקת כל הכסף באורח שוויוני לא מצאנו, ואפילו קפיטליזם רווחתי לא מצאנו, לא במשנה ולא ברמב"ם, וגם לא במלכות דוד ושלמה.

יש גם להזכיר דבר לא נעים, שמדיניות רווחה מופרזת עלולה לעודד בטלנות ומתוך כך עניות, שהרי למה להתאמץ, אם המדינה דואגת. זאת ועוד, קבלת צדקה מפרט יש בה בושה, מקופת קהילה פחות בושה, אך מהמדינה אין כבר מחסום של בושה, זו זכותו של האזרח, והכסף נכנס ישירות אל חשבוננו.

מרן הרב קוק מסביר שהשמיטה פותחת פתח לחזון, אך כמו שלא כל יום - שבת, כך לא כל שנה - שמיטה, וכמו שהשבת מכינה יום שכולו שבת, כך השמיטה מכינה עולם שכולו שמיטה.

העמק דבר, נצי"ב

ונעשה לנו שם. אנשים משגיחים וממונים על הדבר, ויהיו שרי צבא להעניש את העובר, דבלא זה אינו מועיל המגדל. וכל זה היה לחשש פן נפוץ על פני כל הארץ. אמנם יש להבין מה חששו אם יצאו כמה לארץ אחרת. ומובן שזה היה שייך לדברים אחדים שהיה ביניהם, ובאשר אין דעות בני אדם שוים חששו שלא יצאו בני אדם מדעה זו ויהיו במחשבה אחרת, על כן היו משגיחים שלא יצא איש משוב שלהם. ומי ססר מדברים אחדים שביניהם היה משפטו לטריפה, כאשר עשו לאברהם אבינו. נמצא שהיו דברים אחדים שביניהם לרועץ, שהחליטו להרוג את מי שלא יחשוב כדעתם. ויבואר עוד להלן ו'.

Rav Yitzchak Blau – Rabbinic Responses to Communism

Materialism rears its head in certain academic contexts. Some historians still write as if all human decision-making reflect only socio-economic factors, and all nobler human motivations, such as religion, ethics and friendship, are mere pretense. While this approach is especially troubling when applied to rabbinic luminaries, we should resist thinking of any human being in these terms. A whole host of both noble and less noble motivations influence human actions, and any reductionist approach reveals a lack of understanding. R. Amiel, R. Weinberg and Yitshak Breuer's concerns about materialism remain just as cogent today.

While no Jewish group can be accused of totalitarianism, a good deal of uncalled for group thinking does exist. The ideology of "*da'at Torah*" often leads its adherents to deny legitimate differences of opinion in rabbinic thought. A high school rebbe of mine told me that *da'at Torah* rejects secular studies despite the numerous *rishonim* and *ahronim* who endorsed such studies. The recent rejection of the books of R. Nosson Slifkin, despite their being rooted in a well-represented

stance within our tradition, reveals the narrowing of Judaism produced by the current version of *da'at Torah*. Dishonest portrayals of the thought of R. Hirsch, R. Soloveitchik and others also reflect this desire to present rabbinic thought as a unified sameness. However, communism reminds us that group thinking exists on the left side of the political and religious map as well. When rabbis supportive of women's growing role in the community receive a hostile reaction for failing to assent to women receiving *aliyot*, that reveals that not tolerating legitimate dissent remains a problem on both right and left. Needless to say, this does not entail the position that all opinions deserve legitimacy.

Balancing between communal concerns and individual needs also remains a ubiquitous challenge. The modern Western world probably errs too much on the side of individualism. Due to its socialist beginnings and the influence of the army, Israeli society may have frequently focused too much on the collective. The recent criticism of existing educational and religious structures by Israeli youth may reflect an attempt to assert individuality. We need to put serious thought into how to avoid the twin pitfalls of selfish individuality and conforming, impersonal collectivism.